

17.05.2022

POL-2022-35969

Jakelun mukaan

SM lausuntopyyntö asiaan VN/6121/2021-SM-25

Poliisihallituksen lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi Hätäkeskustoiminnasta annetun lain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Sisäministeriö on pyytänyt 15.3.2022 lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta laiksi hätäkeskustoiminnasta annetun lain ja siihen liittyvien lakien muuttamiseksi.

Poliisihallitus on osallistunut lakityöryhmässä kyseisen asian valmisteluun.

Poliisitoimen näkemyksen mukaan luonnos hallituksen esitykseksi on hyvin muotoiltu. Poliisihallitus esittää kommentteinaan seuraavia täsmennyksiä, joilla voi olla merkitystä tämän lain perusteella tehtävään yhteistyöhön tai poliisin toimialan toimintaan. Lisäykset korostettuna keltaisella ja ehdotetut poistot punaisella.

Luonnos hallituksen esitykseksi hätäkeskustoiminnasta annetun lain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta:**Hallituksen esitysluonnos, sivu 9, kolmas kappale:**

Kappaleen lopussa on mainittu: *"Hätäkeskuslaitoksesta erillisiä ovat viranomaisten valvomot ja muun muassa poliisin tilannekeskukset, jotka hoitavat poliisin johtamistoimintoihin kuuluvia tehtäviä."*

Poliisihallitus esittää tekstin korjattavaksi seuraavasti: *"Hätäkeskuslaitoksesta erillisiä ovat viranomaisten valvomot ja muun muassa poliisin johto- ja tilannekeskukset, jotka hoitavat poliisin johtamistoimintoihin kuuluvia tehtäviä."*

Saman kappaleen lopussa edelleen: *"Hätäkeskuslaitoksen tukipalvelut ovat muita kuin poliisin tilannekeskusten poliisille antamat tukipalvelut. Helsingin poliisilaitoksen valtakunnallinen johto- ja viestikeskus toimii Helsingin tilannekeskuksena ja ylläpitää poliisin valtakunnallista tilannekuvaa."*

Poliisihallitus esittää tekstin korjattavaksi seuraavasti: *"Hätäkeskuslaitoksen tukipalvelut ovat muita kuin poliisin johto- ja tilannekeskusten poliisille antamat tukipalvelut. Helsingin poliisilaitoksen **valtakunnallinen johtokeskus** ja viestikeskus toimii Helsingin tilannekeskuksena ja ylläpitää osaltaan poliisin valtakunnallista tilannekuvaa."*

Poliisilla on johto- ja tilannekeskuksia, ei viestikeskuksia eikä valtakunnallisia johtokeskuksia. Helsingin poliisilaitoksen johtokeskus ja Oulun johtokeskus pitävät molemmat yllä johtovastuualueensa poliisitoiminnan tilannekuvaa, joka välitetään Poliisihallitukseen, joka pitää yllä poliisitoimen valtakunnallista tilannekuvaa. Kyseessä lähinnä termien korjaaminen esitetyllä tavalla korjaa tekstissä olevan asiavirheen.

Hallituksen esitys, sivu 9, neljäs kappale:

Tekstissä kuvataan Hätäkeskuslaitoksen lakisääteisenä tehtävänä kehittää toimintatapojaan ja menetelmiään erityisesti operatiivisen salityöskentelyn ja viranomaisten välisen yhteistyön kannalta, jotta toimintaympäristön vaatimukseen voitaisiin vastata. Hallituksen esityksen tekstiin tulisi Poliisihallituksen näkemyksen mukaan lisätä maininta / vaatimus siitä, että toimintatapojen kehittämisen tulee ehdottomasti tapahtua tiiviissä yhteistyössä hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten kanssa etenkin asioissa, joilla on vaikutusta toimialojen toimintaan. Tämä on erittäin tärkeää, kun ottaa huomioon sen velvoitteen, joka tässä laissa 14§ toimialoille asetetaan toimialan tehtävien käsittelyä, välittämistä ja muuta ilmoituksen tai tehtävän hoitamista koskevien ohjeiden ja suunnitelmien antamisesta hätäkeskuslaitokselle. Ja koska toimiala antaa ohjeet näissä asioissa, tulee niissä asiakokonaisuuksissa, joissa esimerkiksi salityöskentelyn kehittäminen vaikuttaa poliisin toimialan tehtävien hoitamiseen, tehdä kehittämistyö tiiviissä yhteistyössä toimialojen kesken yhdessä. Tämä koskee erityisesti myös yhteiskäyttöistä hätäkeskustietojärjestelmää.

Hallituksen esitys, sivu 16, kappaleet 2, 3 ja 4 (Vastuun siirto):

Hallituksen esityksessä on vastuun siirtoa koskevassa osassa ensimmäisessä kappaleessa (sivun 2. kappale) kuvattu vastuun siirtyminen hätäkeskuksen ja viranomaisen välillä. Sivun kolmannessa kappaleessa on asia kuvattu seuraavasti:

"Vastuu ilmoituksesta tai tehtävästä siirtyy, kun asianomaisen viranomaisen vastuutaho kentällä on vastaanottanut Hätäkeskuslaitoksen toimittaman tehtävän tai ilmoituksen esimerkiksi kenttäjohtojärjestelmänsä."

Asia on ilmaistu tässä virheellisesti, sillä Eduskunnan oikeusasiamies on niin sanottua Kirpputori-casea ratkaistessaan muutama vuosi sitten ilmaissut

kantanaan, ettei vastuu siirry viranomaiselta toiselle, ennen kuin vastaanottava viranomainen on ilmoittanut vastaanottaneensa tehtävän itselleen. Näin ollen pelkän tiedon välittyminen tehtävästä esimerkiksi kenttäjohtojärjestelmään ei riitä vastuun siirtymiseen vaan vastaanottavan viranomaisen on aina erikseen ilmoitettava vastaanottamisesta joko radioviestillä tai teknisesti muuttamalla tehtävään liittyvä statuksensa tilaan ”vastaanotettu”, ”matkalla” tai ”Kohteessa”- tilaan. Poliisin tehtävän välittäminen tapahtuu aina suullisesti radioviestinnällä partioille. Näin ollen vastuu ei voi siirtyä pelkän tiedon saapumisesta kenttäjohtojärjestelmään.

Sivun neljännessä kappaleessa on kirjoitettu seuraavasti:

”Käytännössä kenttätoiminnasta vastaava tai sitä johtava taho kuten pelastustoiminnan johtaja, poliisin yleisjohtaja, kenttäjohtaja tai partionjohtaja tai lääkinnällisen tilanteen johtaja huolehtii priorisoinnista ja antaa tarvittaessa Hätäkeskuslaitokselle lisäohjeita tehtävien priorisoinnin suhteen.”

Kirjauksessa on poliisitoimen osalta virhe, sillä poliisin tehtäviä voivat asettaa etusijajärjestykseen vain poliisin yleisjohtaja tai kenttäjohtaja. Sana Partionjohtaja tulisi poistaa. Partionjohtajalla ei ole oikeutta priorisoida tehtäviä.

Hallituksen esitys, sivu 19, toiseksi viimeinen kappale (tietojen luovuttaminen).

Tietojen luovuttamisesta säädetään uuden lain 20 § :ssä. Tekstiin tulisi lisätä maininta siitä, että poliisin tehtäviin kuuluvien tietojen osalta voidaan luovuttaa numeerista ja tilastollista tietoa, muttei yksityiskohtaisia tietoja yksittäisistä tehtävistä. Useissa hälytystehtävissä asian käsittely jatkuu rikosprosessina, ja siihen liittyvien tietojen osalta on voimassa vain asianosaisjulkisuus. Rikosasioiden tietosuojaa koskevan lain mukaisesti näiden erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käyttö ja luovuttaminen tulee minimoida. Poliisin tehtävien osalta tulee huomioda se seikka, että sisäministeriön poliisi-osaston poliisimiehet eivät ole poliisin henkilökuntaa, eikä heillä ole poliisin henkilöstölle kuuluvaa vaitiolo-oikeutta. Tämä seikka vaikuttaa tietojen luovuttamiseen.

Hallituksen esitys, sivu 26, ensimmäinen kappale (käyttö-oikeuksien ylläpito):

Kirjaus siitä, että tietojärjestelmää käyttävä viranomainen ylläpitäisi toimialansa käyttöoikeuksia on erittäin tervetullut. Se vähentää Hätäkeskuslaitoksessa tehtäviä ylläpitotoimia merkittävästi.

Hallituksen esitys, sivu 26, toinen kappale (lokirekisteri):

Poliisin rekisterinpitäjällä tulisi olla käyttöoikeudet tai ainakin lukuoikeudet hätäkeskustietojärjestelmän lokirekisteriin, jotta poliisitoimi voisi toteuttaa todellisesti tietojensa ja rekistereidensä asianmukaisen käytön valvonnan.

Hallituksen esitys, sivu 37, toiseksi viimeinen kappale (hätäkeskustoiminnan määritelmä):

”Hätäkeskustoiminnalla tarkoitettaisiin hätäkeskuspalveluita ja niihin liittyvää pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen ja Rajavartiolaitoksen välittömiä toimenpiteitä edellyttävien tehtävien hoitamista hätäkeskuslaitoksen tuella.”

Poliisihallitus haluaa todeta, että hätäkeskustoimintaa on ainoastaan ne toimet, jotka viranomaisten tehtävien hoidossa liittyvät hätäkeskuksen toimintaan. Poliisin hälytystehtävien hoitaminen tai omien operaatioiden toteuttaminen ei ole hätäkeskustoimintaa, ellei siihen liity hätäkeskuksen toimenpiteitä. Määritelmästä saa käsityksen, että kaikki viranomaisten tehtävien hoito olisi hätäkeskustoimintaa. Poliisin osalta hätäkeskustoimintaa ovat poliisille kuuluvan tehtävän ilmoituksen vastaanottaminen, riskinarvio, tehtävän resurssien hälyttäminen, mahdollisien lisäresurssien hälyttäminen, tehtävään liittyvien tukitoimien antaminen, suoritteiden kirjaaminen. Tältä osin siis poliisin omat toimet kentällä johdetaan poliisin johto- ja tilannekeskuksista eikä tehtäviin liity juurikaan edellä mainittujen seikkojen lisäksi hätäkeskuslaitoksen tukea. Poliisin oma toiminta hälytystehtävillä ei ole sinänsä hätäkeskustoimintaa, etenkin kun poliisi saattaa joutua toimimaan hälytysluontoisesti myös sellaisissa tehtävissä, joilla ei ole kytkentää Hätäkeskuslaitoksen tehtäviin tai siihen liittyvä ilmoitus ei ole koskaan tullut hätäkeskuksen kautta.

Samassa kappaleessa on myös kuvattu oma-aloitteinen tehtävä. Poliisitoimelle oma-aloitteinen tehtävä voi usein olla myös kiireinen, partion omaan havaintoon perustuva, hälytystehtävä. Eli oma-aloitteinen tehtävä ei aina ole pelkästään kiireettömiä, viranomaisen muihin tehtäviin liittyviä tehtäviä. Poliisipartio voi joutua yhtäkkiä havaintonsa perusteella takaa-ajoon, joka on oma-aloitteinen tehtävä. Poliisipartio voi kadulla valvonnan yhteydessä havaita pahoinpitelyn, johon on pakko puuttua kiireisesti - tämäkin on kiireinen oma-aloitteinen tehtävä. Tämän lisäksi poliisin hälytystoimintaan käytettäviä resursseja joudutaan käyttämään myös kiireettömiin noutoihin, oikeudenkäynnin turvaamiseen tai kouluvierailuihin, kuten on mainittua hallituksen esitysluonnoksen sivulla 57 ensimmäisessä kappaleessa.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan perustelutekstissä tulisi ilmetä myös tämä, että oma-aloitteiset tehtävät saattavat liittyä suoraan hätäkeskuksen tehtäväpiiriin ja saattavat olla kiireellisiä hälytystehtäviä, vaikkei niistä tule erillistä hätäilmoitusta.

Hallituksen esitys, sivu 38, neljäs kappale:

Poliisihallitus toteaa, että velvoite antaa ohjeet ja suunnitelmat tehtävien käsittelystä on hyvä ja selkeästi ilmaistu. Haasteen muodostaa nyt pykälässä oleva velvoite viranomaisen tallentaa ohjeet hätäkeskustietojärjestelmään. Uuden lain myötä rekisterinpitäjiä tulee parhaimmillaan kymmeniä lisää, mikä aiheuttaa sen, että jokainen näistä syöttää tietonsa omalla tavallaan tai vähintään toisistaan poikkeavalla tavalla.

Lisäksi nämä ns. riskinarviotyökalun (tehtävän välittämistä koskevat ohjeet) syöttämistapa on erittäin merkityksellinen, jottei aiheuteta tahattomasti esim. toisen viranomaisen vasteiden tai ohjeiden muuttumista. Poliisihallitus pitää ehdottoman tärkeänä, että toimialat antavat ohjeet keskitetysti Hätäkeskuslaitokselle, joka teknisesti syöttää ne yhdenmukaisella tavalla hätäkeskustietojärjestelmään. Näin varmistetaan, että ns. useamman viranomaisen tehtäviin liittyvät monimutkaiset moniviranomaisriskinarviot todella toimivat halutulla tavalla.

Hallituksen esitys, sivu 39 kolmas kappale:

Tietojen luovuttamisesta ministeriöille tulee säätää. Poliisin tehtävien osalta luovutettavat tiedot olisivat lähinnä numeerista ja tilastollista dataa esim. palvelutasosta, toimintavalmiusajoista sekä viiveistä. Yksittäisiin hälytystehtäviin liittyviä tietoja ei voida luovuttaa, sillä niitä koskee asianosaisjulkisuusperiaate sekä rikosasioiden tietosuojadirektiivin sääntely.

Hallituksen esitys, sivu 42, toinen kappale:

Erica-clientien määrän kasvattamiselle on nimenomainen tarve, sillä juuri tällä voidaan vähentää Hätäkeskuslaitoksen työtä erilaisten tietojen etsimisessä pääkäyttäjien ja rekisterinpitäjien lukuun. Poliisilla tälläkin hetkellä vähintään 5 lisäclientin toiminnallinen tarve.

Hallituksen esitys, sivu 42, viimeinen kappale:

Poliisihallituksen tulkinnan mukaan poliisin tehtäviä koskevat puhelutallenteet kuuluvat poliisin rekisterinpitoon kuuluviin tietoihin. Niiden osalta tulisi olla tekninen tapa (ERICA-Tarkki-järjestelmä), jolloin kukin rekisterinpitäjä voisi noutaa oman toimialansa hätäpuhelutallenteen sitä tarvitessaan. Poliisilla tähän on tarve tuhansia kertoja vuosittain, joten pyyntöön perustuva järjestelmä ei ole todellinen vaihtoehto, paitsi niiden puheluiden osalta, jotka kuuluvat toisen rekisterinpitäjän alaisuuteen.

Poliisilla on lakisääteinen tiedonsaantioikeus poliisin tehtävien sekä esitutkintaan käytettävien tallenteiden saamiseen.

Tekninen käyttöliittymä vähentäisi turhaa työtä hätäkeskuksessa, eikä sivulla 43 kolmannessa kappaleessa kuvattua lisäresurssia tarvittaisi.

Säännöskohtaiset perustelut

Hallituksen esitys, sivu 55, pykälä 1§

"Hätäkeskuslaitos huolehtii pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen välittömiä toimenpiteitä edellyttävistä ilmoituksista ja tehtävän tai ilmoituksen välittämisestä sekä hälyttämisestä ja tilanteen johdosta hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten tukipalvelusta."

Hätäkeskuslaitos ei vastaa minkään viranomaisen tilanteen johtamisesta. Muotoilusta voisi nyt saada sen käsityksen. Hätäkeskuslaitos ei myöskään vastaa ilmoituksen johdosta kaikkien hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten tukipalveluista, sillä poliisin pyytäessä vaikkapa Puolustusvoimilta virka-apua tilanteen vuoksi, ei Hätäkeskuslaitos vastaa Puolustusvoimille annettavasta tukipalvelusta. Asiaan liittyy myös tietojensaantioikeuden. Voisiko tekstin muuttaa muotoon:

*"Hätäkeskuslaitos huolehtii pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen välittömiä toimenpiteitä edellyttävistä ilmoituksista ja tehtävän tai ilmoituksen välittämisestä sekä hälyttämisestä ja tilanteen **perusteella hälytettyjen** hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten tukipalvelusta." Poistetaan sana johdosta.*

Hallituksen esitys, sivu 57, pykälä 4§

Järjestelmän kehittäminen tulisi tehdä Hätäkeskuslaitoksen johdolla hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten tiiviissä yhteistyössä.

Hallituksen esitys, sivu 61, 14 a §

Velvoite toimialoille antaa ohjeet ja suunnitelmat on hyvä. Itsenäinen tallentaminen saattaa aiheuttaa ennalta arvaamattomia vaikutuksia riskinarviotyökaluun ja sitä kautta vaikuttaa hätäkeskusten työhön. On tärkeää, että Hätäkeskuslaitos syöttää tiedot keskitetysti näiltä osin. Resurssit, vasteet ja muut voi syöttää toimialat.

Hallituksen esitys, sivu 62, kolmas kappale:

Hätäkeskuslaitokselle ei tule mahdollistaa lupaa tarkastella yksittäisten poliisin toimialan tehtävien tarkastelua. Pelkkä otsikko taso riittää kuvattuun

tarpeeseen. Ilmoitusten yksityiskohtia ei tarvita. Esim. Hätäkeskuslaitoksen johtokeskus voi sisäisesti tiedottaa hätäkeskuksia, että esim. Turun torilla on tapahtunut joukkopuukotus ja siitä tulee runsaasti ilmoituksia, mutta johtokeskus ei saisi tarkastella tehtävälomakkeiden sisällön yksityiskohtia.

Hallituksen esitys, sivu 64, pykälä 16 a §:

Poliisitoimi vastaa varo- ja työturvallisuustietojen rekisterinpidosta, ylläpidosta ja poistoista, koska poliisilla on ainoana viranomaisena mahdollisuus arvioida rekistereiden ja tehtäviensä kautta henkilön aiheuttamaa riskiä.

Viranomaiset saavat tehtävänsä perusteella osoitteisiin liittyvät varotiedot, mutta mitään käyttöoikeuksia varotietojen selaamiseen ei anneta muille viranomaisille. Viranomaiset saavat tiedon tehtäviä luotaessa hätäkeskustietojärjestelmään. Eli lause: ”Muut viranomaiset hakevat käyttöoikeudet varo- ja työturvallisuustietoihin poliisin kautta.” tulisi poistaa. Järjestelmään ei anneta mitään selailu- tai katseluoikeuksia vaan tiedot saa, mikäli järjestelmään on syötetty osoite (virkatehtävä) johon varotieto liittyy. Varotietojen syöttämisessä noudatetaan poliisin syöttökriteereitä ja menettelytapoja.

Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulle on sovittu luotavaksi valtakunnallisesti yhdenmukainen prosessi, jolla muut viranomaiset voivat esittää poliisille varotietoja syötettäväksi. Tämä on vielä kesken.

Yksityiskohtaiset perustelut

Hallituksen esitys, sivu 84, 12 §

”4) antaa välitettyyn tehtävään liittyen kiireellisiä ja muita tukipalveluja pelastus-, poliisi- sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten ja Rajavartiolaitoksen tehtäviä hoitaville yksiköille tai hälytetyille tahoille sekä muulle viranomaisen ohjeessa mainitulle yksikölle;”

Tässä muotoilu ”välitettyyn” tulisi muotoilla ”hätäkeskustoimintaan osallistuvan viranomaisen välittömiä toimenpiteitä edellyttävään tehtävään liittyen ...”

Tämä sen vuoksi, että poliisin oma-aloitteiset tehtävät saattavat olla kiireisiä hälytystehtäviä, mutta niitä ei hätäkeskus ole välittänyt poliisille. Näissä tehtävissä tarvitaan tukipalvelut kuten en olisi välitetty hätäkeskuksesta.

Poliisijohtaja

Sanna Heikinheimo

Poliisitarkastaja

Marko Savolainen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 17.05.2022 klo 08:40. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet

-

Jakelu

kirjaamo.sm@govsec.fi

Tiedoksi

sisäministeriön poliisiosasto
poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen
Suvi Pato-oja SM PO
Poliisitarkastaja Jari Pajunen SM PO